STARE HIŠNE ŠTEVILKE IN IMENA V LOMU IN OKOLICI

1. DEL

Matjaž Žbogar, Kanalski Lom, maj 2017

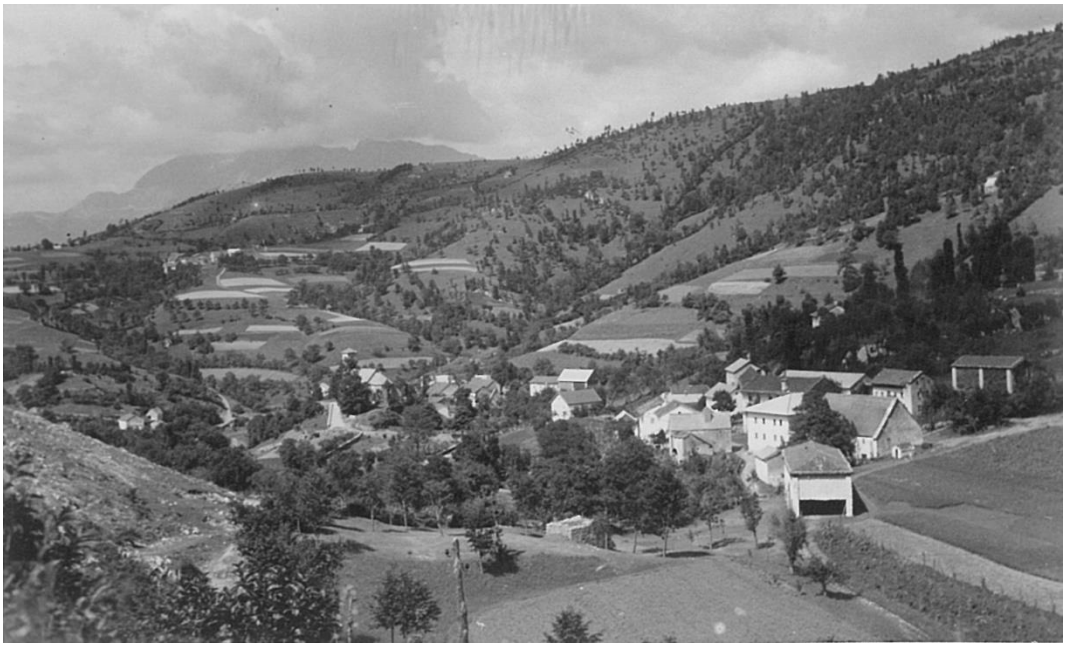

Pogled na Kanalski Lom z Vrh Dola, čas po 2. svetovni vojni. Spredaj zaselek Dol, zadaj levo cerkev Sv. Primoža in Felicijana ter zaselek Manfreda na desni, v ozadju obdelana polja, travniki in pašniki nad vasjo.

UVOD

Pred nekaj leti sem v župnišču odkril dokument z naslovom *Davkoplačevalci kuracije Lom*. Na dveh papirnatih polah so na roko napisane tabele s hišnimi številkami, priimkom in imenom gospodarja, hišnim imenom in obveznostjo, ki jo je moral gospodar vsako leto dati kuraciji (danes bi se temu reklo župniji). Na treh straneh so popisane hiše iz Kanalskega Loma, na dveh iz Tolminskega Loma in na eni iz Gorenjega Lokovca. Z odkritjem tega dokumenta sem prvič začel resno in sistematično raziskovati zgodovino in rodoslovne podatke posameznih hiš v župniji Lom. Kasneje, ko sem zbral že precej podatkov, sem s primerjanjem imen gospodarjev odkril, da je dokument nastal leta 1906. Za tem dokumentom sem našel še precej podobnih, a so vsi mlajšega nastanka.

Prva ugotovitev, ki je sledila iz dokumenta, je bil že znan podatek, da je župnija Lom nekoč obsegala tudi del Lokovca, severni del do domačije pri Garbunču. Druga ugotovitev je bila, da Dolgi Laz ni bil samostojno naselje, ampak je spadal pod Kanalski Lom. Tretja, že bolj presenetljiva pa je bila, da je pod Tolminski Lom spadala Grudnica. Ker je na dokumentu manjkalo precej hišnih številk Tolminskega Loma, pa sem hitro ugotovil, da so pod Tolminski Lom spadale vse vasi, zaselki in hiše v katastrski občini Lom – poleg današnjega Tolminskega Loma in Grudnice še del Drobočnika in Postaje ter celoten Gorenji Log, ki sicer še danes spadajo pod takratno župnijo Sveta Lucija, današnji Most na Soči.

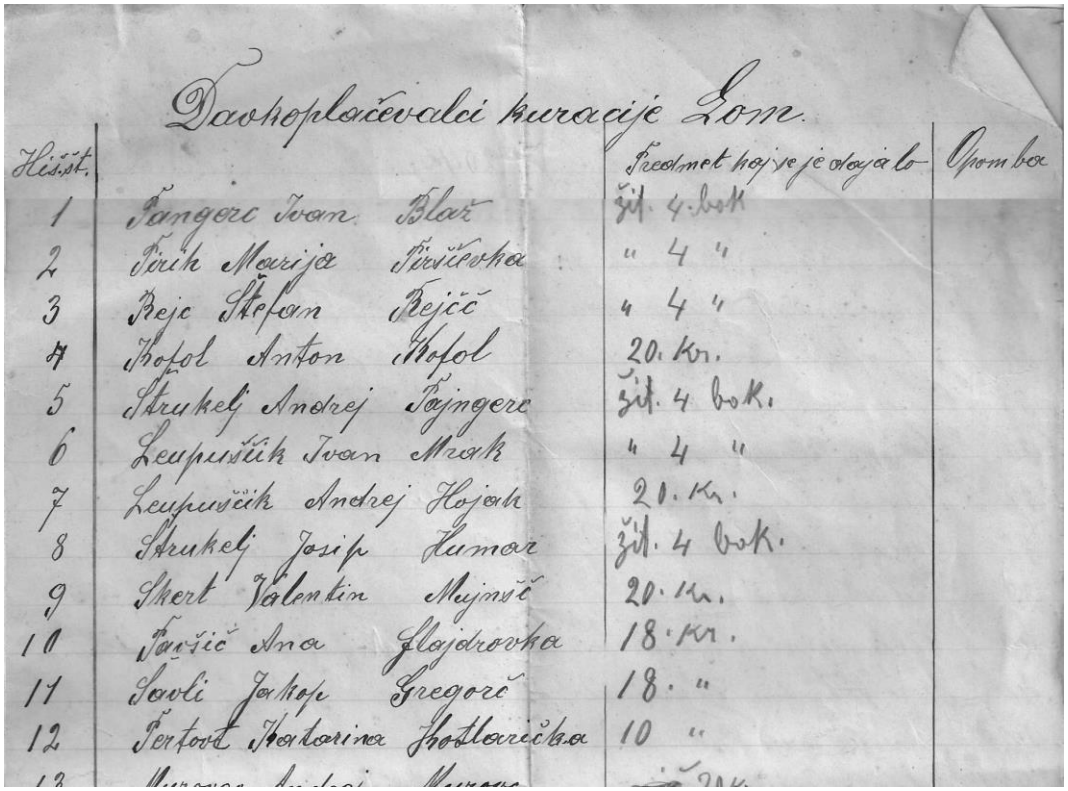

Davkoplačevalci kuracije Lom.

Hiš.št.			Predmet kaj je je oddajalo	Opomba
1	Šangerc Ivan	Blaž	žit. 4 bok	
2	Šrih Marija	Širčičeva	" 4 "	
3	Beje Štefan	Bejčič	" 4 "	
4	Bofol Anton	Bofol	20 kr.	
5	Strukelj Andrej	Šajngerc	žit. 4 bok.	
6	Leupuščik Ivan	Mrak	" 4 "	
7	Leupuščik Andrej	Hojak	20 kr.	
8	Strukelj Josip	Šumar	žit. 4 bok.	
9	Skert Valentin	Mujnič	20 kr.	
10	Šajčič Ana	Glajdrovka	18 kr.	
11	Šavli Jakob	Gregorč	18 "	
12	Šertovt Hortorina	Hostlaričeva	10 "	

Začetek dokumenta Davkoplačevalci kuracije Lom. Hišno številko 1 je nosila domačija pri Blažu v Dolgem Lazu – naselje je torej včasih bili del Kanalskega Loma.

Hišna imena so pomemben del identitete vsake domačije. Vsako hišno ime nosi s seboj svojo zgodbo in ima bolj ali manj določljiv izvor. Za tista, ki izvirajo iz osebnih imen, je razlaga običajno preprosta – domačije nosijo ime po enem izmed gospodarjev iz preteklosti. Pri Žefču je na primer nekoč bil gospodar neki Jožef, ki so mu pravili Žefč. Vendar pa sem za te razlage izvora hotel dobiti čim več trdnih dokazov, zato sem se poleg ustenga izročila in logične razlage oprl tudi na pisne vire. Še posebej uporaben za ta namen je bil *Status animarum župnije Lom*. To je debela knjiga, v katero so župniki v Lomu vnašali vse matične podatke svojih župljanov. Knjiga se je vodila od približno leta 1890, ko je takratni kurat Anton Pisk vanjo prepisal vse podatke iz obstoječih krstnih, poročnih in mrliških knjig.

Status animarum je narejen v obliki preglednice. Na vrhu vsake preglednice je najprej navedena hišna številka, nato hišno ime in v nekaterih primerih zaselek, za tem pa še novejše hišne številke. V preglednici so navpično najprej navedeni podatki o prvem znanem gospodarju (P.F. – *pater familias*), pod njim podatki o njegovi ženi (M.F. – *mater familias*) in pod njima podatki o njihovih otrocih (*proles*, *filius* za sina in *filia* za hčer). Nadaljuje se s otrokom, običajno sinom, ki je bil naslednji gospodar, njegovo ženo itd. V vodoravnih vrsticah pa si sledijo najprej ime in priimek osebe, nato datumi njegovega rojstva, poroke in smrti ter na koncu razne opombe, večinoma navedba očeta in matere, če oseba ni iz iste rodbine.

Najvažnejša ugotovitev iz Statusa animarum je bila, da so se v Kanalskem Lomu hišne številke zamenjale trikrat, medtem ko v Tolminskem le dvakrat. V obdobju sodobnih hišnih številk se novi hiši da hišno število sosednje s črkovnim znakom, npr. šola v Kanalskem Lomu ima hišno številko 17a. Pred tem obdobjem pa se je novih hišam dalo naslednjo številko, ki še ni zasedena. Če je ob prvi dodelitvi hišni številk na primer bilo 36 hiš, je naslednja, ki je nastala, dobila številko 37, naslednje 38 itd. Glede na to, se lahko za hiše, ki

so nastale po prvi dodelitvi, lahko precej natančno ugotovi starost. To ugotovitev potrjuje tudi Status animarum, z njegovo pomočjo lahko izvemo tudi, kdo so bili prvi stanovalci in od kje so prišli.

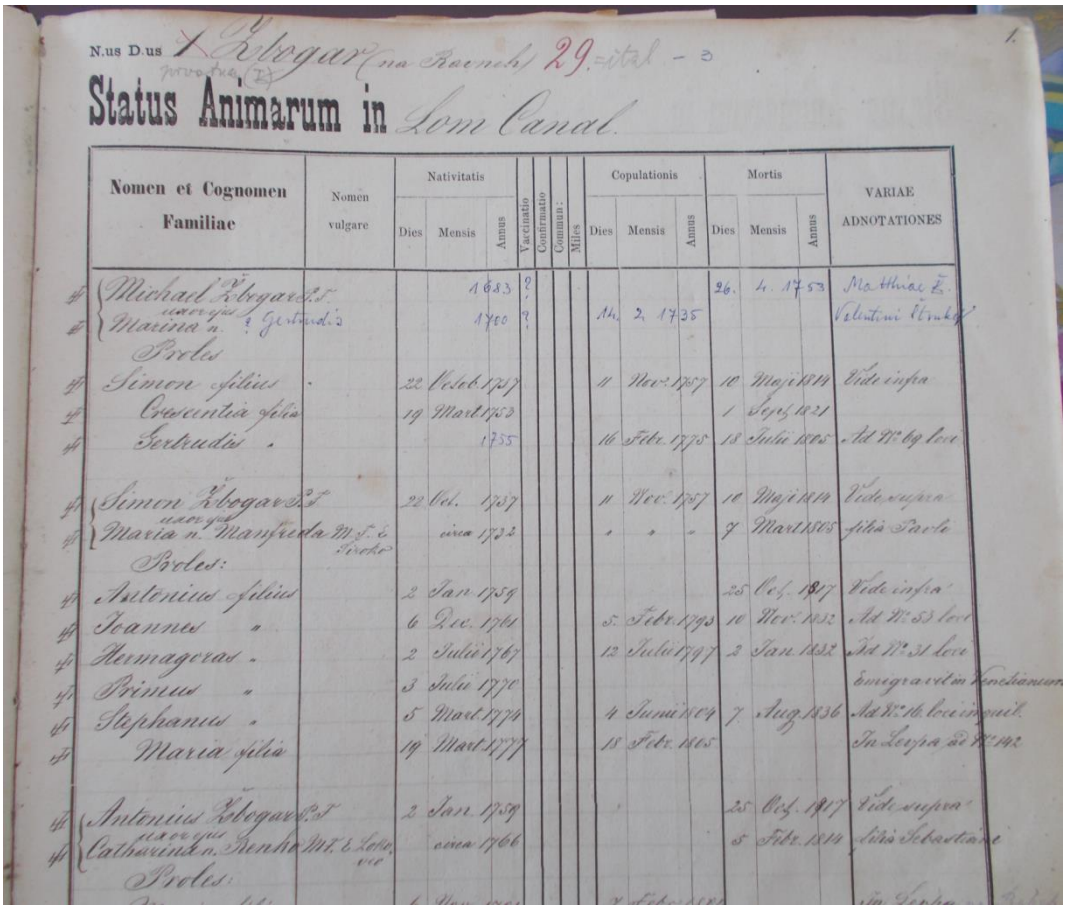

N.us D.us 1 Žbogar (na Racnih) 29. =stal. - 3

Status Animarum in Lom Canal.

Nomen et Cognomen Familiae	Nomen vulgare	Nativitatis Dies	Mensis	Annus	Vaccinatio	Confirmatio	Commun:	Miles	Copulationis Dies	Mensis	Annus	Mortis Dies	Mensis	Annus	VARIAE ADNOTATIONES
Michael Žbogar				1683	?							26.	4.	1753	Matthiae Z.
Marina n. Gertrudis uxor ejus				1700	?				14.	2.	1735				Valentini Štrukelj
Proles															
Simon filius		22	Febr.	1737					11	Nov.	1757	10	Maji	1814	Vide infra
Crescentia filia		19	Mart.	1753								1	Sept.	1821	
Gertrudis "				1755					16	Febr.	1775	18	Julii	1805	Ad N.o 69 loci
Simon Žbogar		22	Oct.	1737					11	Nov.	1757	10	Maji	1814	Vide supra
Maria n. Manfreda uxor ejus	M. S. à Porto		circa	1732					"	"	"	7	Mart.	1805	filia Pauli
Proles:															
Antonius filius		2	Jan.	1759								25	Oct.	1817	Vide infra
Joannes "		6	Dec.	1761					5.	Febr.	1793	10	Nov.	1832	Ad N.o 53 loci
Hermagoras "		2	Julii	1767					12	Julii	1797	2	Jan.	1832	Ad N.o 31 loci
Primus "		3	Julii	1770											emigravit in Venetianum
Stephanus "		5	Mart.	1774					4	Junii	1804	7	Aug.	1836	Ad N.o 16 loci in quil.
Maria filia		19	Mart.	1777					18	Febr.	1805				In Lesna Št. N.o 142
Antonius Žbogar		2	Jan.	1759								25	Oct.	1817	Vide supra
Catharina n. Benko uxor ejus	M. S. à Lotto		circa	1766								8	Febr.	1814	filia Sebastiani
Proles:															

Prva rodbina v Status animarum – hiša pri Žbogarju, ki je imela številko Kanalski Lom 1, nato pa še dve številki, 29 in trenutno 3. Razvidno je, da je Mihael Žbogar prvi iz te hiše, ki je vpisan v matične knjige, rojen je bil 1683. V opombah pa je naveden njegov oče Matija, ki je rojen najbrž okrog 1650. Če je to res, je to eden od najstarejših znanih Lomljanov. Pri večini starejših rodbin podatki sežejo do okrog leta 1720, le pri nekaterih so podatki starejši.

HIŠNE ŠTEVILKE

Kanalski Lom ima po zadnji dodelitvi številk 56 hišnih številk, Tolminski Lom 43 in Dolgi Laz 19. Od takrat se je nekaj novih hišam dodalo črkovne oznake, kar nekaj hišnih številk pa je bilo ukinjenih, a za primerjavo naj služijo te številke.

Prve hišne številke so se v Kanalskem in Tolminskem Lomu dodelile okrog leta 1770, pod Marijo Terezijo, ko je zaradi lažjega pobiranja davkov prva uvedla hišne številke po krajih celotnega cesarstva. V Kanalskem Lomu je bilo ob prvem številčenju najmanj 40 hiš, po eni od razlag pa lahko tudi 45. Od tega jih je bilo v današnjem Kanalskem Lomu 29, v Dolgem Lazu pa 11. Tolminski Lom je ob prvem številčenju dobil 55 hišnih številk, od tega današnji Drobočnik 7, Gorenji Log 15, Tolminski Lom 21, Grudnica 10, 2 hiši pa danes spadata pod Postajo.

Do leta 1895, ko so se v Kanalskem Lomu hišne številke spremenile, je bilo podeljenih še 38 številk, skupaj torej 78, od tega 58 v Kanalskem Lomu in 20 v Dolgem Lazu. V Tolminskem Lomu je bilo v tem času približno 110 številk, od tega v današnjem Tolminskem Lomu 44.

Ob drugi podelitvi hišnih številk v Kanalskem Lomu (okrog leta 1895) se je podelilo 75 številk, torej tri manj, ko jih je bilo po starem štetju. Do leta 1955, ko so se v vseh vaseh na našem območju dodelile sodobne številke, je število hiš naraslo na 84, od tega 59 v Kanalskem Lomu in 25 v Dolgem Lazu. V Tolminskem Lomu pa je bilo številk 120, od tega v današnjem kraju 47.

Vidimo lahko, da je bilo podobno število hiš kot leta 1955 že pred letom 1895. V naslednjih desetletjih je število hiš še naraslo, a po drugi svetovni vojni spet upadlo na raven pred dobrimi stotimi leti.

HIŠNA IMENA

O hišnih imenih je bilo v slovenski strokovni in laični literaturi že precej napisanega. Obstaja kar nekaj teoretičnih člankov, ki se ukvarjajo s pomenom, nastankom, zapisom in poimenovalno motivacijo hišnih imen. Še več je del, v katerih so zbrana hišna imena posameznih krajev in bolj ali manj izčrpna in natančna pojasnila o izvoru posameznih imen. Tu bom le na kratko predstavil, iz katerih in kakšnih izrazov običajno izvirajo hišna imena.

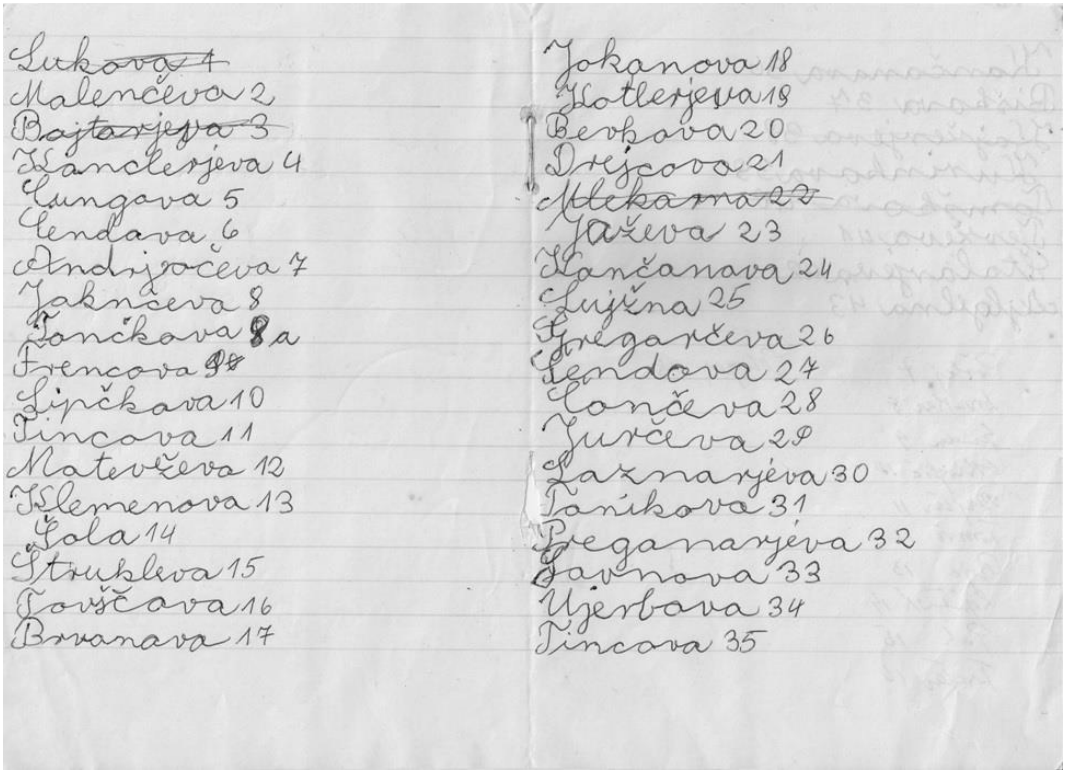

Hišna imena so se že zbirala za različne priložnosti, na fotografiji je zbir hišnih imen v naselju Tolminski Lom (deloma), ki je nastal kot del šolske naloge neznanega učenca

Najpogosteje hišno ime nastane iz *osebnega imena*, ponavadi imena gospodarja, manj pogosto iz osebnega imena gospodinje. Večina imen ni takih, kot je bilo uradno (krstno) ime osebe, saj so zaradi majhne raznolikosti imen (največ je bilo Jožefov, Ivanov in Marij), skoraj vsako ime preoblikovali in osebo klicali drugače (npr. Jožef – Žef, Ivan – Ivanc, Marija –

Marica). Primeri hiš, ki so poimenovane po osebnih imenih so *Martin, Ander, Lujžna, Mahor, Johan*.

Zelo pogosto se je hiše poimenovalo tudi po priimku družine, ki je v njej prebivala. Hišno ime se je ponekod ohranilo tudi še daleč potem, ko je ta priimek izginil. Za razliko od osebnih imen, se priimki navadno niso izgovarjali drugače, kot so se glasili uradno. Primeri hišnih imen, nastalih iz priimkov so *Štrukl, Gorjup, Čenda, Humar, Mrak.*

Značilna so tudi imena, ki so se hiš prijela zaradi značilnosti lokacije, kjer stojijo. Hiša, ki je ležal ob potoku, je tako *Potokarjeva*, tista ob izviru vode *Na Vodicah*, v zaselku Selo je *Selan* itd.

Določena imena so novi gospodarji prinesli s seboj in jim zato pravimo, da so nastala po poreklu gospodarja. Včasih je takoj jasno, da tako, npr. pri imenu *Bric*, *Zlamar* (iz Zloma), medtem ko je pri nekaterih to težje vedeti, npr. pri imenu *Opokar* se najprej pomisli, da je opočnat svet značilnost lokacije, v resnici pa je prvi gospodar prišel z Opoke, ki je kraj nekje drugje.

Manj pogosta so hišna imena, ki izvirajo iz lastnosti ali poklica osebe, takšni sta imeni *Wahar* (iz nemščine in pomeni oderuh) in *Kovač*. Nekatera izhajajo tudi iz lastnosti samo hiše, v kateri družina prebiva, na primer *Štalar* in *Bajtar*.

Možni so tudi drugi izvori hišnih imen, recimo iz izrazov, s katerimi se poimenuje živali, rastline ali druge predmete. Za nekatera imena pa je izvor zelo težko določiti, saj je pomen nejasen. V Lomu so taka imena denimo *Kugest, Cung* in *Čojnč*.

RAZLAGA HIŠNIH IMEN – HIŠE, KI SO OBSTAJALE LETA 1770

V prvem delu sledi razlaga hišnih imen, ki so jih nosile hiše že ob prvi dodelitvi hišnih številk, to je okrog leta 1770. Tolminskem Lomu je bilo takrat dodeljenih 55 številk, vendar bom tiste, kjer so danes Drobočnik, Gorenji Log in Grudnica izpustil in tako predstavil le hišna imena 21 hiš, pričel bom s številko 23 (Osredek) in končal s 45 (Tevž).

Kljub temu, da je danes Dolgi Laz samostojno naselje, bodo hišna imena iz tega kraja predstavljena skupaj s Kanalskim Lomom. Temu kraju je bilo leta 1770 dodeljenih 40 številk.

Pred hišnim imenom je zapisana hišna številka, ki je bila hiši dodeljena prvič, za imenom pa naslednje številke. Za nekatere hiše je znano, da so do danes zamenjale več imen, pri takih je obrazložitev za vsako ime posebej.

TOLMINSKI LOM

23 Dolenji Osredkar (*I*)

Osredek je bil zaselek dveh domačij nad strmim desnim bregom potoka Vogršček, skoraj kilometer nižje od Kremenc. Obe domačiji sta danes podrti, svet okoli njiju pa zaraščen. Čeprav iz dokumentov, ki sem jih našel, ni razvidna sorodstvena povezava rodov v obeh domačijah (pri dolenjih so se pisali Skrt, pri gorenjih pa Kobal), pa je prvotno tu morala biti le ena domačija, saj so zemljišča obeh domačij približno enako velika in kakovostna ter ležijo ena ob drugi.

Ime izvira iz lokacije hiše oziroma zaselka. *Dolenji* zato, ker je stanovanjsko poslopje ležalo nižje pod cesto. *Osredek* pa je v slovenskih slovarjih definiran kot prostor, ki je središče nečesa oziroma je obdan z nečim drugim. Na primer otok sredi reke, manjše gozdno zemljišče, ki je obdano z gozdom drugega lastnika ipd. Možni sta dve razlagi izvora imena zaselka. Prva je ta, da je bil zaselek obdan z gozdnimi zemljišči in je bil nekakšna večja jasa sredi gozda. Po drugi razlagi pa je zaselek dobil ime po vzpetini nad njim, ki se na zemljevidih pojavlja z dvema imenoma – Osredek in Korite, pri čemer je bolj verjetno, da je Korite ime za greben, ki se vije proti Tolminskem Lomu, Osredek pa za neizrazit vrh, jugozahodni konec tega grebena, nad zaselkom.

24 Luk, Gorenji Osredkar (1)

Gorenji Osredkar je bil prebivalec domačije, ki je v Osredku ležal nad cesto. Medtem ko se v dolenjo hišo po prvi svetovni vojni (zaselek je bil popolnoma porušen, saj je bil v zadnji italijanski ofenzivi praktično na frontni črti) prebivalci niso več vselili, pa je gorenja hiša bila naseljena do časov po drugi svetovni vojni, zato je tudi dobila novo številko leta 1955. Je pa zaselek spadal v župnijo Sveta Lucija oziroma Most na Soči pa tudi drugače gravitiral v ta center in ne v Lom, zato je kar malo nenavadno, da ga po novi razdelitvi niso uvrstili v Gorenji Log.

Ime *Luk* pa je morala domačija nositi po gospodarju s krstnim imenom Luka. Podatki v matičnih knjigah župnije Most na Soči, ki so sicer bolj skromni od podatkov za župnijo Lom, ne govorijo o noben prebivalcu s takim imenom, zato ga bo potrebno za potrditev izvora imena še odkriti.

25 Malenč (2)

Možna razlaga hišnega imena *Malenč* izhaja iz besede »mlin«, oziroma v narečju »mal'n«, s pomanjševalnico »mal'nč«. Glede na to, da hiša stoji ob potoku Vogršček, bi to lahko bila smiselno. Vendar ne domačini ne drugi viri ne potrjujejo, da bi tu kdaj stal mlin, poleg tega je bil potok vedno hudourniške narave in tako brez stalnega pretoka, potrebnega za obratovanje mlina. Tudi naglas, ki je pri hišnem imenu na e-ju, v narečni pomanjševalni pa na a-ju, e pa je polglasnik, tako razlago izpodbija.

26 Lipščk, Petr (10)

Lipščkovi so bili pred 100 in več leti vaški trgovci in gostilničarji in tako precej premožni. Po nekaterih nepotrjenih podatkih, pa so pred tem bili veleposestniki, a če je to res, so večino posestev morali izgubiti že pred 200 leti.

Ime izhaja iz priimka, čeprav to na prvi pogled ni razvidno. Gre za priimek *Levpušček*, ki je danes v Lomu zelo razširjen, pred 250 leti pa ga najdemo le pri dveh hišah v Tolminskem Lomu – pri Anderjaču in *Lipščku*. Še do druge svetovne vojne so priimek zapisovali na različne načine, npr. Levpuščik, Lipuščik, Lipušček … Priimek sicer najbrž izvira iz imena kraja Levpa, v narečju se izgovori kot Ljeupa (e je polglasnik), zato bi se tudi priimek v originalu izgovorilo Ljeupščk (oba e-ja sta polglasnika), kar je zelo podobno hišnemu imenu Lipščk oziroma zaradi še lažje izgovorjave tudi Lipčk – iz izgovorjave izpade dvoglasnik eu in polglasnik e.

Zadnji prebivalec s priimkom Levpušček je sicer umrl že pred več kot 200 leti, nato se sem preselila družina Kragelj iz Sel pri Volčah, hišno ime pa je ostalo. Mogoče je s tem povezana

izguba statusa velikih posestnikov – posestvo se je, ker ni bili dedičev, preprosto prodalo in razdelilo na več kosov.

V nekaterih listinah, nastalih okrog leta 1900 za hišo zasledimo tudi ime *Petr* ali *Lipščku Petr*. Ime seveda izvira iz osebnega imena, gre za Petra Kraglja, rojenega 1862 in poročenega leta 1897 (že pred tem pa je imel nezakonske otroke), ki je nekaj časa gospodaril doma, nato pa se je z družino nekajkrat preselil v sosednje hiše (nekdanjemu Kugestu, stavbo, kjer je danes Tinc…).

27 Klemen (13)

Izvor imena je v osebnem imenu *Klemen*. V Statusu animarum najdemo Klemna Štruklja, rojen je bil okrog leta 1745 in poročen okrog leta 1775. Njegovih potomcev pa se je prijelo ime Klemenovi. Stanovanjska stavba danes stoji na južni strani ceste, včasih pa je bila na zgornji strani, kjer sta danes vrt in mlekarna.

28 Štrukl (15)

Štrukelj je najpogostejši priimek v Tolminskem Lomu in hišno ime izvira iz tega priimka. Pred dobrimi stotimi leti se je pri dveh tretjinah hiš v Vasi (glavno naselje v Tolminskem Lomu) gospodar pisal Štrukelj. Glede na to, da se je le pri tej hiši reklo pri Štruklu, bi lahko sklepali, da so vsi s tem priimkom izvirali iz te hiše, ampak je to težko verjetno. Hiša je bila namreč bolj revna, z manjšim posestvom. Poleg tega je že v najstarejših urbarjih, v katerih se pojavijo priimki (javno dostopna na spletu sta iz leta 1598 in 1624), v Tolminskem Lomu večina gospodarjev s tem priimkom.

Štrukljeva hiša leta 1915, ko se je začela 1. svetovna vojna. Oče Anton Štrukelj (levo) je umrl v begunstvu na Češkem, tako da so se domov vrnile samo stara mati, mati in dve mladoletni hčeri. Dva sinova in ena hčer sta umrla v prvih letih življenja, že pred začetkom vojne.

So se pa pri hiši, kolikor daleč sem našel podatke, do druge svetovne vojne, ko je ostala hiša večinoma nenaseljena, pisali Štrukelj. Najstarejši je Hilarij Štrukelj, rojen leta 1712, njegov oče Valentin pa se je najbrž tudi rodil tu.

29 Anderjač (7)

Andrej je bilo poleg Jožefa in Janeza (ali Ivana) v 19. stoletju najpogostejše moško ime v Lomu. Ena od različic tega imena je *Anderjač.* Klemenov Anderjač se je leta 1800 priženil k Mariji Levpušček iz te hiše. V tem času je imela domačija malo posestva, več ga je dobila, ko je leta 1827 umrl Marijin stric Ivan Levpušček, ki se je oženil k sosedi k Jaknču. Po njegovi smrti se je Jaknčevo posestvo razdelilo na dva dela, kar je vidno še danes, saj so parcele Jaknčevih in Anderjačevih ena ob drugi.

Iz zgodovinskih virov je znano, da je bil po velikem tolminskem puntu leta 1713 v zaporih v Gorici zaprt tudi Valentin Levpušček iz Loma. Skoraj gotovo je bil doma od Anderjača, mogoče pa tudi od Lipščka.

30 Jakenč (8)

Ime mora izvirati iz osebnega imena Jaka (krstno Jakob). Vendar pisnega podatka o Jakobu v Statusu animarum ni. Najstarejši znan gospodar pri Jakenču je bil Andrej Štrukelj, roj. 1690. To pomeni, da je *Jakenč* bil rojen še pred tem in je ime staro najmanj 330 let (če je Jakenč oče Andreja), verjetno pa še več. To je zato gotovo eno najstarejših hišnih imen v Lomu.

31 Bevk (20)

Bevkova hiša danes še stoji, a je nenaseljena. To je hiša na zgornji strani ceste, ki gre proti Kotlarju, tik preden se pride k Johanu.

Hiša je dobila ime po priimku *Bevk*. Prebivalci s tem priimkom so tu živeli najmanj že pred 280 leti in so se tako pisali do leta 1876, ko se je iz Kala priženil Štefan Murovec.

32 Čonjč (28)

Čojnč je eno redkih hišnih imen, ki ga doslej nisem razvozlal. Včasih je zapisano tudi kot Čonjč. Možna, a verjetno napačna razlaga je, da ime izvira iz pomanjševalnice za konja, besede »konjč«, pri čemer se začetni k spremeni v č, kar je značilno za tolminsko narečje. Malo verjetno, da je to pravilna razlaga, je zato, ker se v narečju konju reče »kajn« in bi tako pomanjševalnica bila »kajnč« ali kvečjemu »čajnč«. V hišnem imenu pa je »o«, oziroma dvoglasnik »uo« zelo izrazit.

Je pa to še ena domačija, pri katerih so se, od kar obstajajo pisni viri, pisali Štrukelj.

33 Jurč (29)

Jurč je naslednje hišno ime, ki izvira iz osebnega imena, in sicer gre za Jurija Štruklja, rojenega pri tej hiši okrog leta 1745 in poročenega okrog 1790.

34 Čenda (27)

To hišno ime potrjuje pravilo, da se v tolminskem narečju začetni k včasih spremeni v č. *Čenda* je namreč narečna izgovarjava priimka Kenda. Tako so se pri tej hiši pisali v obdobju pred okoli 250 leti.

Kasneje so se hišni priimki pogosto zamenjali, saj so pogosto pri hiši za ženitev ostale samo hčere. Za priimkom Kenda so se pojavili priimki Štrukelj (od Jurča), Bavdaž (iz Lipic – sin Bavdaža se je oženil, a si napravil hišo v Ograjnci – Tolminski Lom 6), spet Štrukelj (od Klemena) in nazadnje Manfreda (od Krištanca). Staro hišno ime pa je preživelo vse nove priimke.

35 Gregorč (26)

Gregorč je pomanjševalnica osebnega imena Gregor. Ta hiša je ena redkih, ki je stala že leta 1770, a ji lahko določimo približen datum nastanka. Hišo je namreč postavil Gregor Štrukelj, po katerem je hiša dobila ime, bil pa je rojen pri sosedu, pri Zetu. Poročil se je leta 1769 in nato na posestvu svojega očeta postavil hišo za svojo družino.

36 Zet, Kančan (24)

Zet je mož hčere, predvsem tisti, ki se priženi k hčerki gospodarja in prevzame kmetijo. Skoraj gotovo je v tem primeru bil ta zet Ivan, rojen leta 1797 pri sosedu Čojnču, ki se je 1820 oženil z Marijano iz te hiše. Njegov priimek, Štrukelj, se ni obdržal, saj je imel le ženske potomke, ena od njih se je oženila z Jožefom Testenom iz Testenov.

Ime *Kančan*, pod katero hišo poznamo sedaj, pa so novi gospodarji prinesli s seboj iz zaselka Kal po drugi svetovni vojni, ko so se preselili sem. Obširnejšo razlago torej najdete tam.

37 Jožef, Tona Klemenov, Klemenov Janez, Drejc (21)

Hiša je danes porušena, stala pa je med Zetom (danes Kančan) in Bevkom. Čeprav je med najstarejšimi domačijami, pa so se v njej prebivalci pogosto menjali in je bila najbrž namenjena bivanju hlapcev in dekel okoliških premožnejših domačij oziroma stricev in poročenih mlajših bratov iz teh hiš. To so bili tako imenovani gostači, ki niso imeli stalnega prebivališča, oziroma posestva, s katerim bi gospodarili.

Porušena hiša se je v spominu ohranila kot Drejcova, v listinah pa zasledimo ostala tri imena. *Drejc* je ena od različic moškega imena Andrej. V tem primeru je bil to Andrej Štrukelj, rojen 1871, ki se je po prvi svetovni vojni oženil z vdovo pri Johanu.

Tona Klemenov je bil oče omenjenega Drejca s krstnim imenom Anton, ki se je leta 1833 rodil pri Klemenu in poročil leta 1872, preden se je naselil v to hišo pa je z družino bival tudi pri Jurču in Jožu

Klemenov Janez je bil Janez Štrukelj, rojen leta 1863, ravno tako pri Klemenu in je bil nečak Tona. Poročil se je leta 1900 in nekaj časa živel v tej hiši.

Ime *Jožef* tudi izvira iz osebnega imena, vendar ni zaslediti nobenega Jožefa, ki bi bil gospodar pri tej hiši. Najbrž je šlo za nekoga, ki je v hiši bival kratko obdobje in zato ni bil zapisan v dokumentih.

38 Kotlar (19)

Ime *Kotlar* ima najmanj dve mogoči razlagi. Bolj verjetna je, da se je eden od gospodarjev v preteklosti bavil z izdelovanjem ali popravljanjem kotlov, naziv tega poklica pa je bil kotlar. Manj verjetna je, da izvira iz lege hiše, ki je nekoliko odmaknjena od Vasi in postavljena v manjšo dolinico – kotel. Hiša je namreč na pobočju in ne na dnu take doline.

39 Šavn (33)

Hišno ime nekdaj največjih posestnikov v Lomu, *Šaun*, izvira iz priimka Šavli. Do druge svetovne vojne se v vseh dokumentih pojavlja zapis v obliki *Šaul*, l se je očitno kasneje spremenil v n zaradi lažje izgovarjave.

Čeprav so se zadnji prebivalci, neporočeni sestre in brat, ki so vsi dočakali visoko starost, pisali Winkler, pa so se pred prihodom njegovega očeta tu pisali Šavli. Najstarejši znan je Jurij Šavli, ki je bil zaprt v Gorici po tolminskem puntu leta 1713 in je moral biti rojen najmanj okrog leta 1685. S spremembo priimka je počasi propadla tudi kmetija – Winkler, ki se je oženil leta 1905 iz gostilniške družine v Lokovcu je bil slab gospodar in že za časa njegovega življenja so morali zaradi dolgov prodati precej posestva. K hiši pa se je poročil, ker je nenadoma umrl stari gospodar, za ženitev pa je bila godna le hči. Ker se ni spodobilo, da bi se k tako imenitni hiši priženil nekdo iz revnejših družin, so domači šli ženina iskat v sosednjo vas. A v naglici so očitno slabo izbrali.

Šavnova hiša, kot se je spominja tudi večina domačinov, saj ni bila spremenjena praktično od prve svetovne vojne do pred kratkim, ko so jo po smrti zadnjih prebivalcev kupili in prenovili drugi.

40 Pregonar, Tonik, Tončk (31)

Čeprav ima isto ime, to ni hiša na Kalu, pri kateri se danes reče pri Pregonarju, ampak sosednja, Tonikova hiša.

Pregonar izhaja iz lokacije hiše. Greben, ki se od tu vleče proti Širokem in naprej proti Grudnici, se namreč imenuje Pregon. To ime zasledimo tudi v delu Simona Rutarja:

Zgodovina Tolminskega iz leta 1882, v delu, kjer opisuje, kako so določili mejo med tolminskim in kanalskim okrajem.

Prva hiša je bila tu postavljena okrog leta 1750, postavil jo je Tomaž Šavli, eden mlajših bratov gospodarja pri Šaunu. Čez več kot 100 let je eden od njegovih naslednikov v bližini sezidal novo Pregonarjevo hišo, doma pa je ostal Anton Šavli, po domači *Tonik*, v nekaterih listinah pa zapisan tudi kot *Tončk*.

41 Tinc, Tona, Tinc Tonu (35)

Hiša danes še stoji, a je nenaseljena, leži pa na Kalu nad Verbom ob cesti proti Širokem in se drži stare Kančanove hiše.

Do danes se je ohranilo ime *Tinc*. Gre za zelo pogosto okrajšavo osebnega imena Valentin. Prvi Tinc, po katerem se je poimenovalo domačijo, je bil Valentin Kofol, rojen tu leta 1768 in poročen leta 1793. Nasledil ga je sin Anton ali po domače *Tona*. Ta je bil poročen kar trikrat, vsakič z Marijo. Z drugo ženo je dobil leta 1847 sina, ki ga je po svojem očetu poimenoval Valentin – to je bil *Tinc Tonov*.

42 Mačk, Verb (34)

Čeprav bi človek menil, da je *Mačk* vzdevek človeka zaradi kakšne njegove lastnosti, pa je hišno ime s seboj prinesel Matevž Manfreda, ki je sem prišel od Mačka iz Zadlaza. Pred tem so se tu pisali Balog, kar je za Lom neznačilen priimek. Ko mu je žena leta 1866 umrla, se je ponovno poročil, vendar je šel živet v Tolmin.

Doma je kmetijo prevzel Mačkov mlajši sin Jakob, saj se je starejši Ivan že prej odselil. Ker je v tistih časih običajno kmetijo prevzel najstarejši sin, je mogoče, da od tu izvira hišno ime *Verb* – ker je mlajši sin po očetu in bratu, ki sta se odselila podedoval, po domače »poverbal« kmetijo.

Pred letom 1910 je rodbina Manfreda izumrla oziroma se razselila po svetu. Domačijo je prevzel Peter Skrt, Mujnščev iz Kremenc. Ne on ne njegova žena nista bila v sorodu s prejšnjo rodbino, zato je malo možnosti, da bi on bil tisti, ki je »verbal«.

43 Kamendijan, Komandura (Postaja 27)

Pod Tolminski Lom so spadale tudi tri hiše pod Širokim, na južnem pobočju nad Idrijco, ki pa so župnijo imele na Mostu na Soči, danes pa nosijo hišne številke naselja Postaja. Čeprav se zaselku dveh hiš pravi Klohi, pa je bila *Kamendijanova* tista hiša, ki je tu stala prva. V matični knjigi župnije Sveta Lucija je zapisano tudi podobno ime *Komandura*. Natančen izvor hišnega imena sicer ni znan, gotovo pa izhaja iz tujke, ki izhaja iz italijanskega (comando) ali nemškega (Kommando) izraza za ukaz(ovanje). Predvidevamo lahko, da je bil en od preteklih gospodarjev ukazovalne narave in se ga je prijel tak vzdevek.

44 Wahar, Mavr (Postaja 25)

Tudi *Wahar*, ime hiše, ki leži nekaj sto metrov nižje od Širokega, je tujega izvora, in sicer izhaja iz nemške besede za oderuha (Wucheren). Tudi tu lahko sklepamo na lastnost enega od gospodarjev iz preteklosti.

Manj znano hišno ime je *Mavr*. Najverjetneje izhaja iz priimka Maver ali Mavri, ki sta prisotna na širšem območju, vendar nisem našel dokaza, da bi se pri tej hiši pisali tako. Našel sem le priimka Popek in Rijavec. Maver je sicer tudi stara slovenska beseda za zamorca – črnca, mavra pa za bitje ženskega spola črne barve, na primer črno kravo. Izvor bi tako lahko iskali tudi v tej smeri.

45 Širokar, Tevž (41)

Domačija, ki se jo v zadnjem stoletju imenuje pri Tevžu, je bila pred tem znana kot *Širokar*. Dolgo časa je bila namreč to edina hiša v zaselku Široko, tako je bilo tudi pred 250 leti ob prvem številčenju. Ime je hiša dobila po svoji lokaciji, stoji namreč na vrhu grebena, kjer se pogled široko razpre na več strani. Zaradi svoje lokacije in osamljenosti v prvih stoletjih obstoja, je možna domneva, da so se prvi prebivalci sem naselili v času turške nevarnosti, z nalogo, da opazujejo dogajanje in ob nevarnosti streljajo z možnarjem in zakurijo kres. Iz strokovne zgodovinske literature je znano, da so v 16. in 17. stoletju v različnih pokrajinah, kjer je bila nevarnost turških vpadov, tudi na Goriškem, vzpostavili sistem takih opazovalnic. Potrjeno je, da se je kres kuril tudi v bližini Širokega, na vrhu z imenom Preklenca, ki stoji ob poti proti Grudnici, nad Kamnarjevo Plamno.

Novejše ime *Tevž* pa je okrajšano ime Matevža Preglja, ki je bil rojen leta 1850 in poročen leta 1874. Priimek Pregelj je sicer prišel k hiši pred dobrimi 200 leti, pred tem so se tu pisali Manfreda. Ti so očitno obubožali, saj so se preselili v manjšo sosednjo hišico pri Kurnku, ki ni imela omembe vredne zemlje za obdelovanje.

Pogled na zaselek Široko v prvi svetovni vojni, ko so bili tu položaji tretje avstro-ogrske obrambne linije. Na fotografiji so improvizirane barake za bivanje vojakov, ki so se vračali s prvih bojnih položajev ali se nanje odpravljali.

KANALSKI LOM IN DOLGI LAZ

1 Žbogar (29, 3)

Hiša nosi ime po priimku nekdanjih prebivalcev, ki so se do 1818 vsi pisali *Žbogar*. Tega leta je kmetija dobila novega gospodarja – zeta, ki se je po smrti starega gospodarja oženil z njegovo hčerko, s seboj pa od Tagarejn prinesel priimek Levpušček.

Sama beseda »žbogar« je sicer nemškega izvora, v nekaterih tirolskih narečjih »schbogar« ali »schboger« pomeni svaka, to je brat od žene ali moža. Priimek je zelo razširjen na Banjšicah, vendar se tudi tam priimek pojavi šele v začetku 17. stoletja. Pri Žbogarju so se tako pisali najbrž že okrog leta 1650, ko je bil rojen Matija Žbogar, najstarejše oseba, zapisana v Statusu animarum.

Po legendi naj bi bila pri Žbogarju prva hiša v Lomu. To je nemogoče ugotoviti, a glede na znane podatke, bi prvi stalni prebivalci po naselitvi Slovanov morali biti na območju Tolminskega Loma, v Kanalskem Lomu pa so se najbrž prej naselili na ugodnejšem položaju, predvsem bližje izviru tekoče vode. Je pa gotovo bila Žbogarjeva hiša tista, ki je nosila hišno številko 1, mogoče se je iz tega razvilo tudi pripovedovanje o prvi hiši v Lomu.

2 Andrejev (28, 2)

Ander je še ena od mnogih oblik imena Andrej. Hiša se lahko imenuje po dveh Andrejih. prvi je Andrej Pregelj, ki se je z družino sem preselil ali iz čepovanskih Vrat ali iz Roba nad Gorenjim Logom okrog leta 1790. Prejšnji gospodar je ostal brez otrok, se je pa prav tako pisal Pregelj, ampak ni bil (bližnji) sorodnik Andreja, je pa najbrž bil v sorodu s sosednjimi Preglji pri Žefču. Drugi Andrej pa je sin tega Andreja, ki je bil naslednji gospodar na kmetiji.

3 Žefč (27, 3)

Žefč je skrajšana oblika imena Jožef, za nameček pa še pomanjševalnica – mali Žef. Jožef je bilo ime že gospodarju, ki se je rodil leta 1769 in poročil leta 1791. Nasledil ga je sin, prav tako Jožef, rojen leta 1803 in poročen 1826. Predvidevamo lahko, da so očeta klicali Žef, njegovega sina pa Žefč, ni pa to nujno.

4 Tagarejn (23, 10)

Ime izvira iz lokacije, v originalu pa je bilo dvodelno – *tagarejn Kamner*. Ohranila se je samo prvi del, ki je označeval, kje domačija leži – zgoraj, za razliko od (tadalejnega) Kamnerja, ki je ležal nižje na pobočju.

Obe rodbini, gorenja in dolenja sta morali biti v sorodu, saj so se pri Tagarejnih do pred 270 leti pisali Bavdaž, tako kot pri sosednjem Kamnerju, nato pa je verjetno od Lipčka v vasi prišel zet s priimkom Levpušček.

5 Kamner (21, 12)

»Ta dolenji« *Kamner* je v nasprotju z gorenjim sosedom ohranil drugi del hišnega imena. Ta lahko izvira iz značilnosti lokacije ali posestva. Lahko da je bila hiša postavljena na kamnitem svetu ali pa so bile taka zemljišča v njihovi lasti. Bolj verjetno pa je, da izvira iz poklica. Kamnar je starejša slovenska sopomenka za poklic kamnoseka, ki je bil včasih zelo

razširjen, saj je bil kamen en najpomembnejših gradbenih materialov, sploh na obravnavanem območju.

6 Gorjup (22, 11)

Gorjup je naslednje hišno ime, ki izvira iz priimka. Ta priimek je tu prisoten najmanj do leta 1840, ko pride za zeta Rejc od Martina. Tudi naslednja gospodarja sta bila zeta, Mrak iz Čepovana in Žbogar od Robnka – ta priimek se je na koncu obdržal do danes.

7 Urbanč (16, 17)

Urbanč je pomanjševalnica osebnega imena Urban, ki sicer spada med manj pogosta imena, predvsem v 19. stoletju, ko se je nabor moških osebnih imen v lomljanski fari glede na predhodno 18. stoletje zmanjšal. Urban Pavšič, po katerem je poimenovana hiša, se je rodil leta 1731 in se poročil 1756. Vmes se je hišni priimek s prihodom zeta od Kamnerja spremenil v Bavdaž. Ker je ta rodbina nesrečno izumrla, so po prvi svetovni vojni prišli novi naseljenci, in sicer Grudni iz Lokovca.

8 Ambrož, Jakopč, Zlamar (14, 15)

Prvi dve hišni imeni, ki sta trenutnim prebivalcem Loma manj znani, predvsem drugo, izvirata iz osebnih imen dveh gospodarjev. *Ambrož* je za ta prostor neznačilno ime in verjetno je vsak vedel, za koga gre, če se je izgovorilo to ime. Ambrož Bavdaž se je rodil pri tej hiši leta 1832 in bil poročen leta 1862. *Jakopč* pa je pomanjševalnica imena Jakob. Tako je bilo ime Ambroževemu staremu očetu, ki se je sicer pisal Šavli in k tej hiši prišel od Tonika na Kalu, potem ko je prejšnji rod tu umrl – zanimivo, tudi oni so se pisali Šavli, še pred tem pa Pavšič, tako kot pri sosednjem Urbanču.

Ambrož in žena sta umrla med prvo svetovno vojno. Ker sta ostala brez otrok, so tudi v to hišo prišli novi prebivalci od drugo. S seboj so prinesli ime *Zlamar*, saj so prišli iz predela Lokovca, ki se imenuje v Zlomu. To zemljepisno lastno ime ima najbrž podoben izvor kot Lom in pomeni svet, ki se zlomi, prelomi ali lomi.

9 Potokar (35, 24)

Mimo domačije teče potok, zato se je prebivalcev najbrž hitro prijelo ime *Potokarji*. V goriškem urbarju iz leta 1507 zasledimo tudi gospodarja s priimkom Potočnik. Glede na to, da so v tem obdobju priimki šele nastajali, je velika verjetnost, da gre za nekoga, ki je bil od tu. Območje ima tekočo vodo in zemljišča, zelo primerna za (primitivno) kmetovanje, zaradi česar je še bolj verjetno, da so bili tu med prvimi stalno naseljenimi v Lomu.

Priimki gospodarjev so se do leta 1833, ko pride Levpušček od Tagarejn, pogosto menjali (Štrukelj, Manfreda, Kobal). V začetku 19. stoletja pa so ženske potomke očitno pogosto menjale spolne partnerje, saj je bilo v tem obdobju tu kar nekaj nezakonskih otrok. Te hčere so s svojimi otroci večino časa živele v sosednji stavbi, šele po smrti njihovega očeta pa jih je brat vzel spet na svoj dom, v tisto stavbo pa so se naselili stalni prebivalci – Jew'ni.

10 Bric, Martinč (37, 26)

Ime *Bric* najbrž izvira iz porekla enega od gospodarjev, ki naj bi bil iz Brd. Vendar dokaz za to zaenkrat ni odkrit. Lahko pa je bil »bric« iz neznanega vzroka tudi vzdevek, žal pa so se podatki o vzdevkih le redko ohranili, da bi to lahko vedeli.

Najstarejši znan prebivalec Kristijan, rojen okrog leta 1690 se je pisal Manfreda. Kljub temu je malo verjetno, da je po prebivalcih te hiše dobil ime zaselek, v katerem hiša stoji, vsaj če predpostavimo, da je zaselek dobil ime po prvi ali vsaj najpomembnejši oziroma najuglednejši hiši. Imela je namreč malo sveta in zato ni verjetno, da bi bila ena od prvih hiš v zaselku – taki sta najbrž bili ali Martinova ali Lovrčeva, za katere pa zanimivo, ni podatka, da bi se stanovalci kdaj pisali Manfreda.

V začetku 20. stoletja se je v hiši zamenjalo nekaj rodov, najprej so bili tu Kovačiči, nato Mavri iz Grudnice, ko so se ti okrog leta 1930 odselili na Lig, pa so se v hišo vselili sosedje od *Martinča* in s seboj prinesli hišno ime.

11 Martin (41, 29)

Hiša nosi ime po *Martinu* Rejcu, ki se je tu rodil leta 1762 in se poročil 1786. Pri hiši so se zadnjih 300 let, kolikor se znani pisni podatki, vedno pisali Rejc. Je pa Martinova hiša kandidat za prvo hišo, ki je stala v Manfredih, saj je njihov svet najlepši za obdelovanje.

Zaselek Manfredi v času po drugi svetovni vojni. Levo Robnkova hiša in štala, desno Lovrčeva in Kovačeva hiša, skrajno desno stara Lovrčeva štala.

12 Dorenk (42, 30)

Natančen izvor hišnega imena *Dorenk* ni znan, skoraj gotovo pa izhaja iz osebnega imena Izidor, Teodor ali kakšnega podobnega, ki se ga okrajša v obliko Dore ali Dori. Da bi tukaj živel kdo s takim imenom, ni dokazano. Ker so se različne rodbine in zeti kar nekajkrat zamenjali, je mogoče tudi, da je nekdo hišno ime prinesel s seboj.

Tudi pri Dorenku so se v obdobju pred 1800 pisali Manfreda, tako kot je ime zaselku. Mogoče je zaselek dobil imen Manfredi (pozor na množinsko obliko), ker so se pri več hišah pisali Manfreda – najmanj pri Bricu in Dorenku.

Eden od naslednjih gospodarjev je sem prišel od Čebrovcu, vendar je kmalu zgradil novo hišo, ki se ji danes pravi pri Gradarju. Svet na katerem je zgradil novo hišo, je moral biti last Dornkovih.

13 Robnk (43, 31)

Za hišno ime *Robnk* so možne najmanj tri dokaj verjetne razlage.

Po prvi je ime s seboj prinesel okrog leta 1800 Matevž Pregelj, ki naj bi bil od Robnka na Robu nad Gorenjim Logom. Vendar so podatki o njemu zelo nejasni, bolj verjetno je, da je bil iz čepovanskih Vrat, z Roba pa je bila njegova žena, ki bi lahko bila vdova, h kateri se je oženil Matevž, kasneje pa sta se vselila v Manfrede k Robnku, kjer se je prejšnji rod odselil v Lokovec. Njegova hči se je oženila s sosedovim Lovrčevim Ivanom, ki je s seboj prinesel priimek Žbogar.

Drugi dve sta razlagi po lokaciji, saj hiša leži na robu zaselka pa tudi na skalnem robu, dvignjenim od nižje ležečih polj.

14 Lovrč (40, 28)

Hiša je prevzela ime *Lovrč* po gospodarju s krstnim imenom Lovrenc. Rojen je bil tu leta 1764 in se poročil leta 1789. Pisal se je Žbogar, njegov stari oče je prišel od Žbogarja na Ravnah, pred tem so se tu pisali Rejc.

15 Kovač (39, 27)

Pri *Kovaču* so imeli kovačijo, imeli so namreč malo sveta, zato so se morali preživljati na druge načine. Ime torej izvira iz poimenovanja poklica, ki ga je opravljal gospodar. Po ustnem izročilu je tu kovačija nastala ob gradnji nove cerkve, okrog leta 1775, ko so kovali vse, kar so potrebovali kovanega za novogradnjo. Je pa hiša gotovo starejša, znan je že Anton Rejc, ki se je rodil že 100 let pred gradnjo nove cerkve.

16 Perajšč (49, 39)

Perajšč je zelo zanimivo hišno ime, ki izvira iz osebnega imena Peter. Poleg tega, da je popačeno v Peraj, je še v svojilni obliki, značilni za tolminsko narečje, ki se konča s končnico –šč. Ta svojilna oblika je danes, vsaj na obravnavanem območju, iz uporabe praktično izginila, zasledi se jo le še pri nekaterih hišnih imenih. Poleg Perajšča (pomen: od Peraja) na primer Lošč (od Loga), Mujnšč (od Muniha), Piršč (od Piriha).

Prebivalcev in celo gospodarjev z imenom Peter je bilo pri tej hiši več. Prvi znan je Peter Kofol, rojen že okrog leta 1680, nato njegov sin, ki je bil rojen leta 1716 in vnuk, ki je bil rojen leta 1757. Ta je ostal brez sinov, njegova hči pa se je poročila z Rejcem od Kovača.

17 Faruž (50, 35)

Faruž sicer ne moremo označiti za hišno ime, saj gre za narečno poimenovanje farovža oziroma pravilneje župnišča. V Status animarum je stavba zapisana tudi v latinščini kot domus canonica – dobesedni prevod bi bil dom duhovščine. Beseda farovž sicer izvira iz besede fara, ki izvira iz nemške besede Pffare, kar pomeni župnijo.

Prvo župnišče v Lomu naj bi sicer bilo v Arnejevi kovačiji (s skrilami krita stavba ob Arneju), trenutno pa se je zgradilo hkrati z novo cerkvijo. Prvi stalni župnik v Lomu in v faružu je bil Štefan Kofol, ki je bil doma od Arneja. V Lomu je služboval od leta 1756 do 1782. V njegovem obdobju so se začele voditi matične knjige v Lomu, zgradila se je nova cerkev (prejšnja je bila na severnem koncu Arnejeve njive) in farovž. Pred njegovim obdobjem je Tolminski Lom spadal pod župnijo Sveta Lucija, sedaj pa se je skupaj z Grudnico in delom Gorenjega Lokovca priključil Kanalskemu Lomu. Veliko vlogo pri tem je najbrž imela tudi izgradnja večje cerkve.

18 Krištanc, Tinc, Primož (51, 38)

Vsa navedena hiša imena izvirajo iz osebnih imen. Ohranilo se je le ime *Krištanc*, ki izvira iz Kristijana Manfrede, rojenega leta 1736 in poročenega leta 1758. Njegov ded Blaž, ki se je rodil leta 1661 je bil prav tako Manfreda, kar pomeni, da je ta priimek pri hiši že več kot 350 let.

Drugi dve hišni imeni sta z manjšimi črkami od Krištanca zapisana v Statusu animarum. *Tinc* je bil Valentin Manfreda, vnuk Krištanca, rojen leta 1787. *Primož* pa je bil Primož Manfreda, sin tega Tinca, ki je bil rojen leta 1815.

Krištancova (levo) in Arnejeva (desno) hiša sta v prvi svetovni vojni doživeli podobno usodo kot večina hiš v Lomu in sta zaradi bombnega obstreljevanja pogoreli in bili deloma porušeni.

19 Kofol, Arnej (54, 36)

Hišno ime *Kofol* se ni ohranilo do današnjih dni, izvira pa iz priimka, ki je (bil) Kanalskem kar pogost. Prvi znan gospodar s priimkom Kofol je Štefan, ki je bil rojen leta 1665, zadnji pa Jožef, ki je umrl leta 1863. Z njegovo vdovo se je nato oženil Jožef Pregelj od Žefča.

Je pa tudi hišno ime *Arnej* zelo staro, saj izvira od Jerneja (krstno Bartolomej) Kofola, rojenega že leta 1757.

20 Čebrovčen (66, 54)

Izvor zanimivega imena *Čebrovčen* ali *Čebrovc* je zelo težko razvozlati in trdnega dokaza zanj ni. Še najbolj verjetno je, da izvira iz naziva poklica nekoga, ki se je ukvarjal z izdelavo ali popravilom čebrov.

21 Vodičar (67, 55)

Ime *Vodičarjeve* domačije izvira iz lokacije, v bližini je namreč manjši izvir vode, kraj, kjer hiša leži, pa se imenuje Vodice.

Vodičarji so najbližji sosedje Čebrovcev. Oboji so se, vsaj kolikor je znano, vedno pisali Kofol, tudi parcele obeh ležijo ene ob drugih, zato je utemeljena domneva, da imata rodbini skupni izvor – verjetno na Vodicah, saj je tam bližje tekoča voda.

22 Veternik (69, Dolgi Laz 18)

Najvišje ležeča hiša v Kanalskem Lomu, sedaj Dolgem Lazu, z imenom *Vetrnik*, je svoje ime dobila po hribu nad domačijo, ki nosi istoimensko imen. To ime je dobil zaradi tega, ker čezenj pogosto vleče veter. Prvi znani prebivalci (najmanj okrog leta 1710) so nosili priimek Rožman, ki je sicer pogost slovenski priimek, a za to območje zelo neznačilen.

Širše območje Vetrnika je bilo zelo pomembno logistično središče v zaledju avstro-ogrskih obrambnih linij v prvi svetovni vojni. Ker ni bilo neposredno izpostavljeno italijanskemu obstreljevanju, je tu zraslo več provizoričnih objektov za raznovrstno oskrbo vojakov.

23 Petrič (71, Dolgi Laz 17)

Ime *Petrič* je pomanjševalnica osebnega imena Peter. Znan je samo en Peter, ki je tu gospodaril, zato je hišno ime gotovo po njemu. To je bil Peter Kovačič, rojen leta 1757 in poročen 1793. Priimek Kovačič pa je bil pri hiši najmanj od leta 1700.

24 Murovec (72, Dolgi Laz 14)

Hišno ime *Murovec* je pri tej hiši v Rutu najbrž od leta 1802, ko je za zeta sem prišel Anton Murovec iz Lokovca. Njegov sin je bil Andrej Murovec, znan vaški kipar samouk, ki se je oženil z Loščevko in živel pri današnjem Blažu, še pred poroko pa tudi pri Urbanču.

Preden je prišel Anton iz Lokovca, so se tu pisali Kofol. Hišo je namreč postavil Peter Kofol, ki je bil od Vodičarja. Poročil se je leta 1763, po poroki pa je z ženo odšel v novo hišo.

25 Mrcina (63, 51)

Hiše v zaselku Strana se ni prijelo ime *Mrcina*, ker bi bili prebivalci grozni ali močni kot prave mrcine, ampak zaradi priimka Marcina, ki ga je nosil že Luka, gospodar pri hiši, rojen okrog leta 1690. Marcina je priimek, ki se je v preteklosti na širšem območju pojavil še ponekod, danes pa ni več razširjen.

Tudi pri tej hiši se je priimek izgubil, nasledil ga je Gruden in pred dobrimi 100 leti Bremec. Družina s tem priimkom se je na prelomu iz 19. v 20. stoletje odselila v Dolgi Laz in s seboj nesla tudi hišno ime. Sem pa se je priselila družina Kogoj iz Lokovca. Po drugi svetovni vojni so se iz te hiše odselili k dotedanjemu Opokarju in s seboj nesli hišno ime Mrcina.

26 Primc, Princ (60, 56)

Čeprav se ime *Princ* sliši bolj imenitno in je sedaj tudi bolj razširjeno, pa je izvirno hišno ime *Primc*. Kot tako izvira iz osebnega imena Primož oziroma od gospodarja Primoža Pavšiča, ki je bil rojen leta 1812 pri sosednjem Piru v Strani (kasneje se ta hiša preimenuje v Žef). Sem je prišel po poroki leta 1843, potem ko je prejšnji rod, ki se je prav tako pisal Pavšič, odšel v novo hišo pri Tojnšču.

Po drugi svetovni vojni so Primci zgradili novo hišo na svojem zemljišču na Kalu in staro v Strani zapustili.

27 Kemerč (61, *I*)

Hišo z imenom *Kemerč* danes poznamo le v zaselku Potoki. Včasih pa je istoimenska hiša stala tudi v Strani, na spodnji strani ceste, pred Žefom in Grudnom. V prvi svetovni vojni je bila porušena in je niso več pozidali. Hišno ime izvira prav od Kemerča iz Potokov, s seboj ga je prinesel leta 1878 Kemerčev Valentin Manfreda.

Pred tem je hiša moral imeti drugačno ime, vendar se ni ohranilo. Stala je najmanj že leta 1750, v njej pa so živeli bolj ali manj razni gostači, ki so se tu zadrževali nekaj let, nato odšli drugam, vselila pa se je naslednja revna družina ali posameznik, ki ni imel drugega doma.

28 Gruden (58, 47)

Hišno ime izvira iz priimka *Gruden*, ki je bilo včasih, pred 200 in več leti najbolj pogosto v Grudnici. Prav iz tega kraja je prišel okrog leta 1750 Ivan Gruden, ki se je poročil z domačo hčerko, ki se je, tako kot večina v Strani, pisala Pavšič.

Mimogrede, ime Grudnica najbrž izvira iz porekla svojih prebivalcih. Ustno namreč izročilo pravi, da so se ljudje v Grudnico naselili pred približno petimi stoletji, ko so pribežali iz južnotirolske doline Gröden. V tem primeru ima tudi priimek enak izvor, čeprav je gruden tudi staro slovensko ime za mesec januar.

29 Pir, (Mohoru) Žef (62, 49)

Pir je še ena zelo popačena oblika imena Peter. Gospodar te hiše s tem imenom je bil Peter Pavšič, ki se je rodil leta 1751 in poročil leta 1774.

Pirov (v nekaterih listinah napisan kot Pjerov) potomec Mihael je po svoji poroki leta 1896 nad obstoječo Pirovo hišo sezidal novo in s seboj nesel hišno ime. V opuščeno staro hišo se

je kmalu vselil Jožef Rijavec – *Mohoru Žef*. Z njegovim prihodom je tudi hiša postala Žefova in ne več Pirova.

30 Selan (57, 46)

Ime *Selan* izvira iz lokacije, kjer stoji, namreč v zaselku Selo. Na slovenskem je zemljepisno ime Selo in njene variante (Sela, Selce, Selišče) zelo razširjeno, pomeni pa naselje oziroma naselbino. V zaselku je bila ta hiša najbrž prva, saj ima v primerjavi s sosednjima Mohorom in Arnejcem precej več sveta, tako da je mogoče, da je zaselek dobil ime po domačiji in ne obratno.

31 Mahor (56, 45)

Mahor je v narečje prevedeno osebno ime Mohor, ki se ga je že nekoč, prav tako kot danes, le redko zasledilo. V latinščini, v kateri je pisan tudi Status animarum, se ime zapiše kot Hermagoras. Oseba, po kateri je hiša dobila ime, je Mohor Žbogar, ki je sem prišel po poroki leta 1797 od Žbogarja.

Pred tem zasledimo tu zelo nenavaden priimek Saladin. V bližini je v Seniškem Bregu domačija, ki je nosila tako ime. Saladin je bil sicer legendarni muslimanski vojskovodja in sultan. Ugibamo lahko, da so priimek oziroma ime s seboj prinesli Turki ob svojih vpadih. Mogoče je kateri od vojakov s takim imenom ostal v teh krajih.

32 Arnejc (55, 44)

Arnejc je še eno hišno ime, ki izvira iz osebnega imena in je pomanjševalnica. Tako kot pri Arneju je tudi pri tej hiši krivec za ime gospodar z imenom Jernej, ta je bil rojen leta 1801, pisal pa se je Manfreda, tako kot že njegovi predniki najmanj 100 let pred njim.

33 Kotlarič, Žnidar (12, Dolgi Laz 1)

Staro ime prve hiše v zaselku Kremence *Kotlarič* (naglas na i), ki ga poznajo le še redki, ima podoben izvor kot Kotlar v Vasi. Najbolj verjetno je torej, da so se pri hiši ukvarjali s kotli. Manjša možnost je, da je ime k hiši nekdo prinesel od drugod. Gotovo ne od Kotlarja v Vasi, saj sorodstvene povezave niso izkazane.

Novejše ime je *Žnidar*, ki pa gotovo izvira iz naziva poklica. Žnidar je tujka iz nemščine in je sopomenka za krojača. Tako ime je hiša dobila najkasneje po prvi svetovni vojni, ko je prejšnja rodbina izumrla in se je sem priselil Feliks Bratuž iz Čepovana, ki je bil krojač. Verjetno pa je bil žnidar že njegov predhodnik, saj se že leta 1897 poleg te hiše pojavi nova z imenom Kotlarč in je malo verjetno, da bi dve sosednji hiši nosili isto ime.

34 Mujnšč (9, Dolgi Laz 2)

Čeprav na prvi pogled ime *Mujnšč* zgleda zapleteno za ugotavljanje izvora, pa je v bistvu zelo preprosto. Gre za staro tolminsko svojilno obliko priimka Munih. Mujnšč je isto kot danes Munihu (v slovenščini Munihov). Pri hiši so se res pisali Munih, in to najmanj od leta 1710 do 1870. Hiša je danes porušena, stala pa je med Žnidarjem in Humarjem, vendar nekoliko nižje na pobočju.

35 Humar (8, Dolgi Laz 3)

V nekdanjem Kanalskem Lomu so bile kar tri hiše, ki so nosile ime *Humar*, vendar je bila ob prvem številčenju le ena, v Kremencah. Pri vseh so ime prevzele od priimka nekdanjih prebivalcev. Tu so se Humar pisali najmanj od leta 1735 do 1848.

36 Flajdarč (10, Dolgi Laz *I*)

Izvor imena hiše v Kremencah, ki je ležala nad Mujnščem in je bila podrta že pred drugo svetovno vojno, ni najbolj jasen. Še najbolj verjetno je, da je šlo za zbadljivko. Besedo flajdra, katere moška oblika mora biti flajd(a)r, pomanjševalnica pa flajd(a)rč, najdemo v Glonarjevem slovarju slovenskega jezika iz leta 1936 in pomeni krpo, cunjo. Če razlago izpeljemo iz pomena te besede, je flajdrč nekdo, ki nosi zelo slabe obleke, vse razcapane in pokrpane.

37 Hajak (7, Dolgi Laz 4)

Tako kot večina hišnih imen v današnjem Dolgem Lazu, tudi to izvira iz priimka. *Hajak* je narečna oblika priimka Hojak, ki ja danes na našem območju redek, včasih pa je bil kar razširjen predvsem v čepovanski dolini. Priimek Hojak je bil tu prisoten najmanj od leta 1730 pa do leta 1883.

Hiša je bila po drugi svetovni vojni porušena. Stala je na samem pod zaselkom Dolgi Laz, nekje na pol razdalje med cesto proti Testenom in strugo Vogršćka.

38 Pangerc (5, Dolgi Laz 5)

Še eno hišno ime, ki so mu ga dali prebivalci po svojem priimku. Čeprav se je pri *Pangercu* že pred več kot 200 leti priženil zet Štrukelj od Čojnča, pa je znano, da so se pred tem pisali Pangerc.

39 Mrak (6, Dolgi Laz 6)

Mrak bi moralo biti naslednje hišno ime, izpeljano iz priimka, vendar za to ni dokaza. Pojavita se samo priimek Levpušček od okrog leta 1730 dalje in Pavšič od 1906 dalje.

40 Blaž (1, Dolgi Laz 8)

Hišno ime seveda izvira iz osebnega imena *Blaž*. Gre za Blaža Pangerca, ki je bil pri tej hiši v zaselku Dolgi Laz rojen leta 1799 in po smrti svojega očeta postal gospodar. En njegovih potomcev se je stoletje kasneje preselil v Kanalski Lom in se seboj nesel hišno ime.

Od številke 40 naprej je pri podeljevanju prvih hišnih številk nenavadna situacija. Številko 41 nosi hiša pri Severju, ki je na čisto drugem koncu kot Dolgi Laz in skoraj gotovo še ni stala leta 1775. Sta pa hiši številka 42 (Rejšč) in Pirščh (43) spet v Dolgem Lazu in sta v tem času že stali.

Vendar več o teh hišah drugič. Se nadaljuje…